

Een dag verzamelen in de Algarve

Hans Post [collectiebeheerder schelpen, Natuurhistorisch Museum Rotterdam; posthans@kabelfoon.nl]

Frans de Jong [collectiebeheerder vissen, Natuurhistorisch Museum Rotterdam; ariefransdejong@mac.com]

Collectiebeheerders Hans Post en Frans de Jong brachten de jaarwisseling 2008/2009 door in de Algarve aan de Portugese zuidkust. Een prettige plek om de in Nederland donkere en vooral koude kerstperiode door te brengen. Zij verenigden het aangename met het nuttige en gingen een dag op pad om schelpen te verzamelen. Hier hun verslag, over onvindbare stoottanden, Noordse hartschelpen, losgeslagen octopuspotten en zeehazen die naar snijbonen stinken.

▲ Ligging van de stranden waar verzameld werd (rode pijl). (Jaap van Leeuwen)

Na een zonnige week met dagtemperaturen van rond de twintig graden slaat het weer in de Algarve om. De temperatuur daalt, de wind trekt aan en de bewolkte lucht ontdoet zich van regen. In Nederland komen deze ochtend de rayonhoofden van de Vereniging Friese Elfsteden bijeen. Het kan niet lang meer duren voor de nationale schaatsgekte toeslaat. De nachttemperatuur daalt tot min twaalf en dat al enkele dagen lang.

Het relatief slechte weer in de Algarve weerhoudt ons er niet van om er op uit te trekken en enkele stranden aan de Spaanse en Portugese kust te bezoeken. Met de huurauto rijden we naar het oosten in de richting van de Spaanse grens. De A22 lijkt in niets op de snel-

wegen die we in Nederland gewend zijn. Het meest opvallende verschil: er rijdt nauwelijks verkeer, maar wat er rijdt, laat de teller tot boven 160 km/u oplopen. In de berm liggen dan ook veel verkeersslachtoffers. En dat komt dan weer wel overeen met onze snelwegen. We hebben het overigens over vogels en zoogdieren. We tellen op de 40 kilometer vanaf Moncarapacho naar de Spaanse grens enkele zwartkoppen, zeker vijf tjiptjafjes, een steenuil, een waterhoen en een konijn. En zoals altijd dode honden en katten. We komen niet voor het eerst in de Algarve en hebben geleerd een zekere determinatie te doen terwijl we met 100 km/u de A22 afrijden. Toch zijn er soms nog enkele niet determineerbare

hoopjes. Oude platgereden resten, maar vaak ook stukjes autoband, bananenschillen, lege sigarettenpakjes en rotsblokkjes. We zien ze in onze fantasie aan voor iets bijzonders. Verder nog twee platgereden egels en een wezel op een 'moeilijke' plek. In Nederland is stoppen langs de snelweg zeker niet aan te raden. Hier is de gok wel te nemen. Een snelle stop, een korte sprint en een net aangereiden rat verdwijnt in een plastic zakje.

Verse pelikaansvoet

Binnen het uur rijden we de Puente del Guadiana over die Portugal en Spanje verbindt. Deze brug ligt over de Guadiana, een getijdenrivier met vooral aan de Portugese zijde een uitgestrekt waddegebied. Opvallend zijn de ooievaars die in het gebied foerageren. Ze hebben hun nesten in de directe omgeving. Elke geschikte plek is benut. In Spanje draaien we de snelweg af en rijden langs de oude stadskern van Ayamonte. Ons doel is Isla Canela, een zandstrand langs de Atlantische kust. Hans verzamelde daar een jaar eerder stoottanden, de favoriete weekdiergroep van Frans de Jong. Met olifantantanden heeft deze groep niets te maken behalve dat de vorm van de schelp sterk lijkt op een slagtaand.

Het zandstrand is verlaten. Geen toerist waagt zich in het gure weer op het strand. Slechts een enkele schelpdierenverzamelaar loopt in het water. Hij trekt een stevig frame aan een stok voort, waaromheen een net gespannen zit. Door het frame door het bovenste zandlaagje te trekken, blijven de schelpdieren achter en spoelt het zand weg. Het is zwaar werk. De man heeft een band om de rug.

▲ Aangespoelde jonge steekmossels. (Hans Post)

▲ Zeehaas. (Hans Post)

Hij loopt langzaam achteruit, de band aantrekkend en de stok met het frame schokkend meebewegend. Blijkbaar is dat de handigste methode. Op verschillende plaatsen op het strand liggen schelphopen. Die heeft hij achtergelaten nadat de levende schelpen van de lege exemplaren waren gescheiden. Voor hem zijn de lege exemplaren niet interessant. Voor ons wel. We speuren naar interessante schelpen en vinden al snel een vers pelikaansvoetje (*Aporrhais pespelecani*). We zoeken daarna zowel de vloedlijn als de eblijn af. We speuren naar een geschikt aanspoel-lijntje waarin we stoottanden kunnen aantreffen. Met veel moeite vindt Frans er één. 'Verkeerde wind', mompelt de stoottandenman, terwijl hij verder kruipt met zijn neus bijna in het zand langs een veelbelovend lijntje. Het blijft echter bij die ene stoottand. De vloedlijn lijkt interessanter. Tussen de aangespoelde zeesla vindt Hans een enorme *Cymatium parthenopeum*. Het periostracum (de opperhuid) zit nog op de schelp. Het dier zelf ontbreekt waardoor het afsluitplaatje niet verzameld kan worden. Toch gaat de schelp mee in de tas. Een dergelijk groot exemplaar had Hans in de afgelopen dertig verzamelijaren nog niet eerder gevonden. Ook steekmossels (*Pinna nobilis*) zijn massaal aangespoeld.

Meeuwenbraspartij

We lopen oostwaarts in de richting van de strekdam die de haven van Ayamonte scheidt van het strand. De strekdam bestaat voor een deel uit enorme betonblokken. Die vormen weer een prima substraat voor *Patella*'s, *Siphonaria*'s en enkele grote keverslakken. Tussen de blokken is het raak. Een krioelende massa levende schelpdieren, bijengespoeld door de zee, ligt zieltoegend op het droge te wachten op betere tijden. Waarschijnlijk is echter dat de schelpdieren

ten prooi zullen vallen aan de talrijke kleine mantelmeeuwen die hier de winter doorbrengen. We besluiten de meeuwenbraspartij niet af te wachten, duiken de kuil in en slaan onze slag. We vinden voor het eerste in ons verzamelbestaan tientallen levende Noordse hartschelpen (*Laevicardium crassum*). De dieren zwiepen hun lange witte voet om zich heen, vergeefs zoekend naar zachte ondergrond om in weg te kruipen. We vinden tepelhoorns, pelikaansvoetjes en fuikhoorns. Daarnaast treffen we ook grote strandschelpen en grote *Cardiums* met hun fel oranjevoeten aan. Een flinke tas vol gaat mee. Het heeft geen zin om de schelpdieren achter te laten want eenmaal aangespoeld wacht hun een wisse dood. De rest blijft achter voor de meeuwen. Die hebben zich op veilige afstand rondom de kuil verzameld en volgen belangstellend en met geduld onze verrichtingen. We hebben onze hielen nog niet gelicht of ze storten zich op de gemakkelijke prooi.

De schelpenverzamelaar zwoegt ondertussen verder met zijn stok en frame. Ieder neemt zijn deel van de buit en zo is het mooi verdeeld. We vinden geen stoottanden meer ondanks het gezoek in nog enkele geschikte lijntjes. Terug bij de auto wordt die ene van Frans opgeborgen in het dashboard kastje als ware het een kostbaar relikwie.

Zeehazen en snijbonen

Dan rijden we terug naar Portugal en slaan af richting Castro Marim. We passeren het eerder genoemde waddengebied waar we flamingo's en steltkluten zien. Ons doel aan deze kant van de Guadiana rivier is het strand van Vila Real de Santo António. In alle vorige jaren was dit strand een bezoekje waard, elke keer met verschillend resultaat. Hans vond er vorig jaar na zware storm tientallen fraai met kalkkokerworm begroeide octopuspotten. Deze rode aardewerken potten worden aan een touw op de zeebodem neergelaten en daar blijven ze geruime tijd liggen. Een octopus neemt er graag zijn intrek in en bij het boven halen van de pot kruipt de octopus juist verder naar binnen in plaats van te vluchten. Overall in de Algarve kun je octopus eten, vaak verwerkt tot de heerlijkste gerechten. De storm had enkele potten losgeslagen en op het strand gesmeten. Andere jaren bij oostenwind spoelde er juist veel gruis aan. Gruis is de verzamelnaam voor weinig wegend aanspoelsel met daarin talrijke kleine schelpen. Gruis uitzoeken onder de stereo-microscop levert een keur aan interessante soorten op.

Dit keer staat er een sterke aanlandige wind. Vooral in de hoek bij de strekdam spoelt veel groot materiaal aan. Tientallen grijs gekleurde en oranje *Cymbium olla*'s, veel oesters en ook enkele kamsterren. We zien zakpijpen en enkele zeehazen (*Aplysia fasciata*), bijzondere naaktslakken die ook tot de weekdieren horen. Op hun lichaam dragen ze een rudimentaire schelp. Vliedun en onderhuids groeiend. Frans neemt enkele zeehazen mee die dood op het strand liggen. Vanavond haalt hij de schelpen eruit. 'Ze ruiken naar snijbonen als je ze opensnijdt', zegt Frans die verder toch echt niet als meester-kok te boek staat.

Rode port

In de branding liggen enkele aangespoelde begroeide kreeftenfuiken. Er leven zakpijpen op en er hangen zwarte eiertrosjes van *Sepia* (zeekatten, een soort inktvis) aan. Zo te zien drevende kratten al geruime tijd in zee. We lopen enkele kilometers langs de branding en vullen onze plastic gripzakken. Een alsmaar zwarter wordende lucht kan ons niet deren. Hoewel we regelmatig even omhoog kijken. Bij een soortgelijke tocht enkele jaren eerder verspeelde Frans nog zijn mobieltje in een zware regenbui. Zijn rugzak bleek toen minder waterdicht dan gedacht, want er bleef tien centimeter water in staan en daar bleek zijn spraakapparaat niet tegen te kunnen. Dit keer drijft de zwarte lucht over en laat slechts een bescheiden hoeveelheid neerslag los. Dat scheidt.

We beëindigen onze strandtocht en rijden terug naar de snelweg. Langs de strekdam foerageert een lepelaar. Verderop lopen steenlopers en enkele tureluurs. We stoppen even en speuren het gebied af naar andere vogelsoorten. Dan rijden we terug naar Moncarapacho om de vondsten uit te zoeken. Onder het genot van een glaasje rode port maken we met de laptop nog even verbinding met een Nederlandse nieuwszender: 'Oudejaarsnacht wordt het lokaal min twaalf met zeer zware mist', vertelt een weervrouw ons. We heffen het glas bij een doorkomend zonnetje. ◀

▲ De aangespoelde kreeftenfuike. (Hans Post)